

Dariusz Rozwadowski

Rewolucja (anty)francuska

Jakie jest prawdziwe oblicze rewolucji francuskiej?

Obraz rewolucji francuskiej

Rewolucja francuska do dnia dzisiejszego w wielu podręcznikach szkolnych przedstawiana jest jako doniosłe, przełomowe wydarzenie, które zapoczątkowało erę nowoczesności, prawa człowieka i zerwanie z ciemnotą. Warto się jednak zastanowić, czy ten obraz nie został zakłamany. Okazuje się bowiem, że fakty historyczne nie potwierdzają pozytywnej oceny jej dorobku. Rewolucja ta nie niosła ze sobą wyzwolenia. Gdy tylko zagłębimy się bliżej w jej przebieg, okazuje się, że była czymś zgoła odmiennym, dlatego śmiało można ją nazwać rewolucją antyfrancuską. Otóż za hasłami o wolności, równości i braterstwie tkwiła ponura i krwawa rzeczywistość. Mało kto wie o tym, że wśród ofiar rewolucji francuskiej procentowo największą grupę stanowiły osoby wywodzące się z tzw. stanu trzeciego, czyli z ludu, który rzekomo miał się najbardziej cieszyć z "dobrodziejstw" rewolucyjnego przewrotu¹. Używając nazwy "Wielka Rewolucja Francuska", powinno się to robić nie dlatego, aby podkreślić nieistniejącą pozytywną wielkość rewolucji, ale żeby unaocznic skalę jej ofiar oraz zbrodni. Nie ulega bowiem wątpliwości, że rewolucja francuska była prekursorem w dziedzinie ludobójstwa i rządu w oparciu o metody wykorzystywane później przez reżimy totalitarne, np. komunizm. Po przewrocie w 1793 roku „dla dobra wszystkich” kierownictwo rewolucji przejął klub jakobiński, który można porównać do partii bolszewickiej z okresu rewolucji rosyjskiej. Obie grupy „wybrańców” miały rzekomo wyrażać dążenia tzw. ludu, a przez to posiadać legitymizację władzy².

¹ Kucharczyk G., *Krwawe "osiągnięcia" Rewolucji Francuskiej (cz. 1)*, adonai.pl, dostęp online: <https://adonai.pl/historia/?id=10>.

² Kolanek T. D., *Wandalizm czy opętanie? Skąd się wziął antykatolicki amok rewolucji francuskiej*, pch24.pl, 14.07.2021, dostęp online: <https://pch24.pl/wandalizm-czy-opetanie-prof-kucharczyk-o-antykatolickim-amoku-rewolucji-francuskiej/>.

Jak doszło do rewolucji?

Rewolucja francuska wybuchła w 1789 roku. Wówczas Francja od wielu miesięcy borykała się z głębokim kryzysem gospodarczym. W pierwszej jej fazie nie myślano jeszcze o obaleniu króla. Jednak na przestrzeni kolejnych miesięcy i rozgrywających się wydarzeń do głosu zaczynały dochodzić coraz bardziej radykalne elementy, które odrzuciły monarchię jako ostoję katolicyzmu. Rewolucjoniści zaczęli dążyć do stworzenia ustroju, który będzie oparty wyłącznie o wolę ludzką, a odrzuci tradycję, prawo naturalne i Prawo Boże. Chodziło o zbudowanie nowego ładu społecznego i stworzenie nowego człowieka. Z tego powodu wszystkie przejawy dawnego porządku miały być unicestwione³. Rewolucja francuska była pewną odpowiedzią na narastający konflikt społeczny, powstały w wyniku przemian ekonomicznych i pojawienia się nowych grup, m.in. burżuazji. Rewolucja zaczęła się pod szlachetnymi hasłami, jednak od samego początku towarzyszyła jej rząda mordy, o czym dobitnie świadczy bestialskie zamordowanie kierującego obroną Bastylia Bernarda-René markiza de Launay'a w pierwszym dniu rewolucji, czyli 14 lipca 1789 roku. Warto nadmienić, że załoga Bastylia składała się z weteranów i inwalidów, a w samym więzieniu znajdowało się wówczas tylko kilku pospolitych przestępców. Mimo wszystko obrońcy tego symbolu monarchii absolutnej zostali potraktowani z wyjątkowym okrucieństwem. Głowę de Launay'a, który nie tylko zakazał strzelania do rewolucjonistów, ale zgodził się nawet na negocjacje i dobrowolne poddanie Bastylia w zamian za oszczędzenie życia załogi, zatknięto na pikę i do wieczora obnoszono po mieście ku uciesze tłumu⁴. Jego śmierć stała się symbolem zwycięstwa nad tyranią oraz urzeczywistnieniem tzw. sprawiedliwości społecznej. Z każdym kolejnym dniem rewolucji ten

³ Memches F., *"Konflikt pamięci"*. Prof. Grzegorz Kucharczyk o percepcji Rewolucji Francuskiej, polskieradio24.pl, 11.07.2021, dostęp online: <https://polskieradio24.pl/130/5563/artykul/2771505,konflikt-pamieci-prof-grzegorz-kucharczyk-o-percepcji-rewolucji-francuskiej>.

⁴ Wolak J., *Mit Bastylia – studium zbrodni, kłamstwa i manipulacji*, pch24.pl, 14.07.2012, dostęp online: <https://pch24.pl/mit-bastylia-studium-zbrodni-klamstwa-i-manipulacji/>.

element agresji, wrogości, nienawiści i brutalnej przemocy zaczął narastać, aż w końcu przybrał potworne rozmiary.

Antychrześcijański charakter rewolucji

Rewolucja, która początkowo była starannie wyreżyserowanym przedsięwzięciem, mającym doprowadzić do wykorzenia chrześcijaństwa we Francji, szybko wymknęła się spod kontroli. Wandalizm tłumu skierowany był przeciwko katolicyzmowi, w tym również monarchii, arystokracji oraz wszelkim instytucjom sankcjonującym dawny porządek⁵. W pierwszej kolejności rewolucja dążyła do zniszczenia Kościoła, ponieważ w jego gestii znajdowały się oświata, opieka medyczna i społeczna oraz liczne dobra. W 1790 roku w na mocy Konstytucji cywilnej kleru wszystkie kościoły we Francji, które straciły księży (najczęściej dlatego, że odmówili złożenia przysięgi na wierność Konstytucji), zostały znacjonalizowane. Uznano je za zbędne oraz wystawiano na sprzedaż, co najczęściej wiązało się z rozgrabieniem, sprzedaniem wyposażenia czy przetopieniem miedzi, ołowiu i kruszców, ale także rozbiórką niepotrzebnych budynków lub zmianą ich przeznaczenia, co też łączyło się z dokonywaniem w świątyniach licznych bluźnierstw. Wszystkie opisane działania od samego początku były motywowane ideologią, najczęściej doprowadzaną do absurdu, jak choćby obsesja równości. Jej ofiarą padły tysiące kościelnych wież i iglic gotyckich katedr, które wybijały się ponad inne budynki. Inną obsesją rewolucjonistów było choćby usuwanie wszelkich ozdób noszących symbole monarchiczne czy szlacheckie, jak herby, wizerunki i portrety⁶.

Zniszczyć stary porządek

Niszczono wszystko, co było związane ze starym porządkiem. Rewolucyjna żądza mordy i destrukcji skierowana została także przeciwko szlachcie, co poskutkowało tzw. Wielką Trwogą z przełomu lipca i sierpnia 1789 roku, czyli masowym plądrowaniem zamków i dworów oraz

⁵ Souchal F., *Wandalizm rewolucji francuskiej*, Warszawa: Fundacja Augusta hr. Cieszkowskiego, 2016, s. 314-315.

⁶ *Ibidem*, s. 315.

niszczeniem archiwów, a przy okazji siedzib szlacheckich. Wyjątkowym aktem barbarzyństwa w wymazywaniu pamięci po francuskiej szlachcie była dewastacja nagrobków, które rewolucjoniści uważali za przejaw zabobonu. Zniszczono niezliczoną ilość zabytków od wczesnego średniowiecza, przez barok, po klasycyzm. Pomniki i rzeźby nagrobne rujnowano wraz ze świątyniami, jak też osobno, jako relikty epoki, która miała zniknąć z dziejów Francji⁷. Jednym z najbardziej mrocznych działań rewolucjonistów związanych z dewastacją było jednak zniszczenie oraz sprofanowanie grobów królewskich w Saint-Denis. Decyzję o zlikwidowaniu królewskiej nekropolii podjął Konwent dla uczczenia rocznicy obalenia monarchii, którą zaczęto obchodzić już w sierpniu 1793 roku. Przez kilka kolejnych miesięcy otwierano groby francuskich monarchów i wyrzucano szczątki do wspólnego dołu, nagrobki rozbijano, a ołowiane trumny czy wszelkie mosiężne i brązowe elementy przetapiano. Poniewieranie ludzkich zwłok doskonale uwidacznia, jak była skala tego barbarzyństwa⁸.

Terror jakobiński

Znacznie potworniejsze było jednak masowe mordowanie tysięcy niewinnych ludzi. Punkt kulminacyjny wszechobecnego terroru przypadł na lata 1793-1794, czyli rządy jakobinów. Rewolucyjną codziennością były wówczas zbrodnie i krwawe prześladowania tych, których uznano za wrogów nowego porządku. Ofiarą rewolucyjnego aparatu represji kierowanego przez takich fanatyków jak Robespierre, Saint-Just i Marat padło 40 tys. osób: ściętych, rozstrzelanych, zamęczonych lub też zlinczowanych bez sądu. Francja w imię fałszywie pojętych praw człowieka dokonała pierwszego ludobójstwa w nowożytnej historii. Chodzi o tzw. rzeź Wandei, czyli krwawe stłumienie powstania katolików w zachodniej Francji, w czasie którego zginęło ponad 100 tys. Francuzów,

⁷ Ziółek E. M., *Czarne księgi rewolucji francuskiej* [w:] „Teki Komisji Historycznej TN KUL”, 2019, nr 1 (16), Lublin: Polska Akademia Nauk w Lublinie i Towarzystwo Naukowe KUL, s. 160, dostęp online: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_18290_teka_2019_10.

⁸ *Ibidem*, s. 160-161.

głównie chłopów, ale również ziemian i dawnych oficerów Ludwika XVI⁹. Topiono ich – w tym także kobiety oraz dzieci – na statkach, masowo rozstrzeliwano i obdzierano ze skóry. Na okrągło pracowały gilotyny, czyli maszyny do wykonywania wyroków śmierci przez ścięcie głowy¹⁰. W ocenie historyków do dziś wydarzenia w Wandei stanowią pewien temat tabu i pozostają przemilczane jako niewygodny element dziedzictwa rewolucyjnej Francji. Taki stan rzeczy próbują zmienić najnowsze publikacje naukowców, którzy prezentują zbrodnicze oblicze rewolucji francuskiej¹¹.

Krwawy bilans rewolucji

Podczas tej antyfrancuskiej rewolucji ustanowiono ateistyczny Kult Rozumu. Do rangi absolutu wywyższono ludzki rozum. Wokół tego powstał fanatyczny ruch organizujący liczne marsze, podczas których niszczone kościoły, dokonywano profanacji oraz mordowano duchownych i wiernych. Zjawisko stało się groźne dla samych rewolucjonistów, w związku z czym Robespierre nakazał przerwanie eksperymentu. W miejsce Kultu Rozumu wprowadzono Kult Istoty Najwyższej. Propagowano w nim absolutne posłuszeństwo dla nowego porządku i rewolucjonistów. Widać zatem, że po zniesieniu chrześcijaństwa w nieudolny sposób poszukiwano różnych zamienników¹². Podsumowując, rewolucja francuska pochłonęła sumarycznie setki tysięcy ofiar. Choć towarzyszyły jej szlachetne hasła wolności, równości i braterstwa, bardzo szybko przerodziła się w krwawą rzeź. Była próbą zbudowania nowego porządku państwowego w zupełnym oderwaniu od tradycji i dawnego ładu społecznego.

⁹ Gebhard H., *Wolność, równość, morderstwo. Zbrodnie rewolucji francuskiej*, Kraków: Wydawnictwo AA, 2017, s. 334.

¹⁰ Salmonowicz S., *Wandea. Anatomia ludowej kontrrewolucji* [w:] „Kwartalnik Historyczny”, t. 74, 1967, z. 4, s. 945-962.

¹¹ Kucharczyk G., *Wandea – heroizm i ludobójstwo*, polska-zbrojna.pl, 23.01.2022, dostęp online: <https://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/36257?t=Wandea-heroizm-i-ludobojstwo>.

¹² Szczepańska A., *Dla wrogów wolności nie ma wolności! Wielki Terror Robespierre'a*, historia.dorzeczy.pl, 27.07.2021, dostęp online: <https://historia.dorzeczy.pl/192784/robspierre-i-wielki-terror-dla-wrogow-wolnosci-nie-ma-wolnosci.html>.